

**ОСОБЛИВОСТІ ВИПЛАТИ ЩОМІСЯЧНИХ ДОДАТКОВИХ ВИДІВ
ГРОШОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМ
ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ**

**PECULIARITIES OF PAYMENT OF MONTHLY ADDITIONAL TYPES
OF FINANCIAL SUPPORT TO SERVICEMEN OF THE STATE BORDER SERVICE
OF UKRAINE**

**Рибицька О.М., викладач кафедри права
Національної безпеки та правової роботи**

*Військово-юридичний інститут
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

У статті розглядаються правові та організаційні засади виплати щомісячних додаткових видів грошового забезпечення військовослужбовцям Державної прикордонної служби України. Проаналізовано нормативно-правову базу, зокрема Закони України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», «Про Державну прикордонну службу України», а також ключові постанови Кабінету Міністрів України, накази Міністерства внутрішніх справ України, які регулюють порядок та умови нарахування надбавок, премій, компенсацій і матеріальної допомоги. Відповідно до проаналізованих нормативно-правових актів, автор зазначає, що грошове забезпечення складається із: посадового окладу; окладу за військовим званням; щомісячних додаткових видів грошового забезпечення (підвищення посадового окладу, надбавки, доплати, винагороди, які мають постійний характер, премії); одноразових додаткових видів грошового забезпечення. Місячне грошове забезпечення являє собою грошове забезпечення, на отримання якого у відповідному місяці має право військовослужбовець згідно із чинним законодавством. У статті також висвітлюється питання систематизації нормативно-правових актів, практичне застосування законодавства, вказує на проблемні аспекти механізму індексації грошового забезпечення та необхідності його відповідності сучасним економічним реаліям. Зокрема, увагу приділено особливостям проходження служби, тривалій вилузі років, надбавки за вчене звання, науковий ступінь та ін., що суттєво впливає на розмір щомісячних додаткових виплат. На основі проведеного аналізу автором запропоновано комплексні рекомендації щодо вдосконалення правового регулювання, зокрема систематизацію законодавства, запровадження автоматизованих механізмів індексації виплат, підвищення рівня прозорості процедур нарахування додаткових видів грошового забезпечення, а також збільшення розмірів компенсацій та надбавок з урахування специфічних умов служби військовослужбовців. У висновках автор вказує, що впровадження запропонованих змін сприятиме підвищенню рівня соціального захисту військовослужбовців, забезпеченню їх мотивації до якісного виконання службових обов'язків і зміцненню кадрового потенціалу Державної прикордонної служби України.

Ключові слова: грошове забезпечення, військовослужбовці, Державна прикордонна служба України, надбавки, соціальний захист.

The article examines the legal and organizational principles of payment of monthly additional monetary support to servicemen of the State Border Service of Ukraine. The regulatory and legal framework is analyzed, in particular, the Laws of Ukraine's "On Social and Legal Protection of Servicemen and Members of Their Families", and "On the State Border Service of Ukraine", as well as key resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine, orders of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, which regulate the procedure and conditions for accruing allowances, bonuses, compensations, and material assistance. By the analyzed regulatory and legal acts, the author notes that monetary support consists of: official salary; salary by military rank; monthly additional types of monetary support (increase in official salary, allowances, additional payments, permanent rewards, bonuses); one-time additional types of monetary support. Monthly monetary support is monetary support that a serviceman is entitled to receive in the relevant month according to current legislation. The article also highlights the systematization of regulatory legal acts, and the practical application of legislation, points out problematic aspects of the mechanism of indexation of monetary support, and the need for its compliance with modern economic realities. In particular, attention is paid to the peculiarities of service, long years of service, allowances for academic titles, academic degrees, etc., which significantly affect the amount of monthly additional payments. Based on the analysis, the author offers comprehensive recommendations for improving legal regulation, in particular, the systematization of legislation, the introduction of automated mechanisms for indexing payments, increasing the level of transparency of procedures for calculating additional types of monetary support, as well as increasing the amount of compensation and allowances taking into account the specific conditions of service of military personnel. In the conclusions, the author indicates that the implementation of the proposed changes will contribute to increasing the level of social protection of military personnel, ensuring their motivation to perform their duties qualitatively, and strengthening the human resources potential of the State Border Service of Ukraine.

Key words: financial support, servicemen, State Border Guard Service of Ukraine, allowances, social protection, legal regulation.

Постановка проблеми. Щомісячні додаткові види грошового забезпечення військовослужбовців є важливим елементом соціального захисту, що сприяє забезпеченню належного рівня мотивації та матеріального становища військових, які виконують складні та відповідальні завдання в особливих умовах служби. Для військовослужбовців Державної прикордонної служби України, які діють на передовій лінії захисту державних кордонів, цей аспект набуває особливої актуальності, зважаючи на специфіку їхньої діяльності, що часто пов'язана з підвищенням ризику для життя і здоров'я. Попри значний масив нормативно-правових актів, що регулюють питання грошового забезпечення, механізм виплати щомісячних додаткових видів забезпечення залишається недосконалим. Необхідність удосконалення правового регулювання та механізмів виплати щомісячних додаткових видів грошового забезпечення для військовослужбовців Державної прикордонної

служби України є актуальним завданням, реалізація якого сприятиме покращенню соціального захисту, підвищенню мотивації до служби та загальній ефективності виконання завдань прикордонної служби.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз особливостей правового регулювання виплати щомісячних додаткових видів грошового забезпечення військовослужбовцям Державної прикордонної служби України, виявлення ключових проблем у цій сфері та розробка рекомендацій щодо їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до ст. 6 Закону України «Про Державну прикордонну службу України» Державна прикордонна служба України є правоохоронним органом спеціального призначення [1]. Згідно ст. 9 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» до складу грошового забезпечення входять: посадовий оклад, оклад за вій-

ськовим званням; щомісячні додаткові види грошового забезпечення (підвищення посадового окладу, надбавки, доплати, винагороди, які мають постійний характер, премія); одноразові додаткові види грошового забезпечення [2]. Вищезазначений законодавчий акт регулює питання грошового забезпечення військовослужбовців різних структур та відомств, наприклад військових Збройних Сил України, Національної гвардії України, Державної прикордонної служби України та інших. Більш вузько спрямованим та відомчим нормативно-правовим актом, який регулює питання грошового забезпечення військовослужбовців Державної прикордонної служби України є «Інструкція про порядок виплати грошового забезпечення військовослужбовцям Державної прикордонної служби України» затверджена наказом Міністерства внутрішніх справ України від 25.06.2018 № 558, що визначає грошове забезпечення – як гарантоване державою грошове забезпечення в обсязі, що відповідає умовам проходження військової служби та стимулює закріплення кваліфікованих військових кадрів. Грошове забезпечення визначається залежно від посади, військового звання, тривалості, інтенсивності та умов військової служби, кваліфікації, наукового ступеня і вченого звання військовослужбовця. Грошове забезпечення складається із: посадового окладу; окладу за військовим званням; щомісячних додаткових видів грошового забезпечення (підвищення посадового окладу, надбавки, доплати, винагороди, які мають постійний характер, премії); одноразових додаткових видів грошового забезпечення. Місячне грошове забезпечення – грошове забезпечення, на отримання якого у відповідному місяці має право військовослужбовець згідно із чинним законодавством. Місячне грошове забезпечення складається із: основних видів грошового забезпечення (посадовий оклад, оклад за військовим званням); щомісячних додаткових видів грошового забезпечення (підвищення посадового окладу, надбавки, доплати, премія). До щомісячних додаткових видів грошового забезпечення входять: надбавка за вислугу років – особам офіцерського складу, особам рядового, сержантського і старшинського складу, які проходять військову службу за контрактом, за наявності вислуги років на військовій службі виплачується надбавка за вислугу років у відсотках до посадового окладу з урахуванням окладу за військовим званням від 25% до 50%; надбавка за особливості проходження служби військовослужбовцями (крім військовослужбовців строкової військової служби) – військовослужбовцям (крім військовослужбовців строкової військової служби), які проходять військову службу в органах Держприкордонслужби, виплачується надбавка за особливості проходження служби в розмірі до 100 відсотків посадового окладу з урахуванням окладу за військовим званням та надбавки за вислугу років; доплата за науковий ступінь – військовослужбовцям (крім військовослужбовців строкової військової служби), які мають науковий ступінь доктора філософії (кандидата наук) або доктора наук з відповідної спеціальності, якщо діяльність за профілем відповідає їх науковому ступеню, виплачується доплата за науковий ступінь доктора філософії (кандидата наук) у розмірі 5 відсотків посадового окладу, доктора наук у розмірі 10 відсотків посадового окладу; доплата за вчене звання – військовослужбовцям (крім військовослужбовців строкової військової служби), які мають вчене звання та займають у навчальних закладах посади, пов'язані з педагогічною або науковою діяльністю, виплачується доплата за вчене звання доцента (старшого наукового співробітника) у розмірі 5 відсотків посадового окладу, професора – 10 відсотків посадового окладу; надбавка за спортивні звання – військовослужбовцям (крім військовослужбовців строкової військової служби), які мають спортивні звання, виплачується надбавка за спортивні звання в таких розмірах: «заслужений тренер», «заслужений майстер спорту», «майстер спорту міжнародного класу» – 10 відсотків посадового окладу; «майстер спорту» – 5 відсотків посадового окладу; надбавка за почесні звання – військовослужбовцям (крім військовослужбовців строкової військової служби), які мають почесне звання України, СРСР, союзних республік СРСР, якщо виконання ними службових обов'язків за посадами (у тому числі посадами, які вико-

нуються тимчасово) збігається за профілем з наявним почесним званням «заслужений» і «народний», виплачується надбавка в розмірі відповідно 10 і 15 відсотків посадового окладу; надбавка за виконання функцій державного експерта з питань таємниць та фактивцям, які залучаються до підготовки рішень і висновків державних експертів з питань таємниць; надбавка за службу в умовах режимних обмежень – військовослужбовцям, які займають посади в структурних підрозділах органів (підрозділів) Держприкордонслужби, визначених положеннями (наказами) про ці підрозділи як режимно-секретні органи органів (підрозділів) Держприкордонслужби, які є суб'єктами режимно-секретної діяльності та мають отримані відповідно до законодавства спеціальні дозволи на провадження діяльності, пов'язаної з державною таємницею, виплачується надбавка до посадових окладів залежно від ступеня секретності інформації у таких розмірах: відомості та їх носії, що мають ступінь секретності «особливої важливості», – 60 відсотків; відомості та їх носії, що мають ступінь секретності «цілком таємно», – 50 відсотків; відомості та їх носії, що мають ступінь секретності «таємно», – 30 відсотків. Іншим військовослужбовцям, які виконують обов'язки за посадами в умовах режимних обмежень, виплачується надбавка до посадових окладів залежно від ступеня секретності інформації: відомості та їх носії, що мають ступінь секретності «особливої важливості», – 20 відсотків; відомості та їх носії, що мають ступінь секретності «цілком таємно», – 15 відсотків; відомості та їх носії, що мають ступінь секретності «таємно», – 10 відсотків; надбавка за безперервний стаж на шифрувальній роботі – військовослужбовцям, безпосередньо зайнятим на шифрувальній роботі на штатних посадах в органах спеціального зв'язку, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 22 грудня 1995 року № 1037 «Про надбавки до посадового окладу працівників, зайнятих на шифрувальній роботі» за безперервний стаж на шифрувальній роботі виплачується щомісячна надбавка за безперервний стаж на шифрувальній роботі в таких розмірах: від 1 до 3 років – 10 відсотків посадового окладу; від 3 до 5 років – 15 відсотків посадового окладу; понад 5 років – 20 відсотків посадового окладу [3]; надбавка за кваліфікацію – особам офіцерського складу (крім осіб офіцерського складу, які проходять службу на посадах льотного складу і виконують польоти в складі екіпажів повітряних суден як льотчики і штурмани), особам рядового, сержантського і старшинського складу, які проходять військову службу за контрактом, які мають клас, присвоєний у встановленому порядку, виплачується надбавка за кваліфікацію в таких розмірах: другий клас – 3 відсотки посадового окладу; перший клас – 5 відсотків посадового окладу; клас майстра – 7 відсотків посадового окладу; надбавка за кваліфікаційну категорію військовослужбовцям медичного і фармацевтичного складу – особам офіцерського складу, особам рядового, сержантського і старшинського складу (крім військовослужбовців строкової військової служби), які мають кваліфікаційну категорію, присвоєну в установленому порядку, обіймають посади і працюють за спеціальністю, за якою може бути присвоєна (підтверджена) кваліфікаційна категорія, виплачується надбавка за кваліфікаційну категорію в розмірах від 3% до 11% посадового окладу; курсантська посадова надбавка – курсантам (крім курсантів з числа осіб рядового, сержантського та старшинського складу, які проходять військову службу за контрактом) академії, призначеним наказом ректора академії за стройовим розподілом на посади чи допущеним до виконання обов'язків за вакантними посадами, із дня видання наказу про призначення на посаду (вступу до тимчасового виконання обов'язків за вакантними посадами) виплачується курсантська посадова надбавка в таких розмірах: командира відділення – 10 відсотків посадового окладу; головного сержанта взводу (командира групи) – 15 відсотків посадового окладу; головного старшини (старшини) роти (батареї), курсу, командира взводу – 20 відсотків посадового окладу; підвищення посадових окладів за військову службу на території гірських населених пунктів та на острові Зміїний – військовослужбовцям, які проходять військову службу у підроз-

ділах органів Держприкордонслужби, розташованих на території населених пунктів, яким надано статус гірських, визначених постановою Кабінету Міністрів України від 11 серпня 1995 року № 647 «Про перелік населених пунктів, яким надається статус гірських», посадові оклади підвищуються на 25 відсотків; острові Зміїний, посадові оклади підвищуються на 50 відсотків [4].

Різноманітність додаткових виплат для військовослужбовців Державної прикордонної служби України має на меті врахування численних факторів служби – від вислуги років до специфічних умов виконання обов'язків, що супроводжуються підвищеними ризиками для здоров'я та життя. Грошові виплати в цих випадках виконують функцію не лише соціальної підтримки, а й важливого мотиваційного елементу для забезпечення високої професійної готовності прикордонників до виконання завдань національної безпеки. Зміни в законодавчій базі України безпосередньо впливають на механізм нарахування і розмір щомісячних додаткових виплат для військовослужбовців Державної прикордонної служби України. Реформи в сфері грошового забезпечення військовослужбовців, ухвалення нових законів та постанов, а також коригування існуючих нормативно-правових актів визначають умови і принципи нарахування таких виплат, що забезпечує адаптацію до змінюваних умов служби та викликів, пов'язаних з діяльністю прикордонних підрозділів. Основним завданням таких змін є забезпечення належного рівня фінансового стимулювання, соціальної захищеності, а також мотивації військовослужбовців.

Наприклад, ухвалення постанов Кабінету Міністрів України № 393 від 17 липня 1992 року [5], № 704 від 30 серпня 2017 року [6] та № 884 від 30 листопада 2016 року [7], які визначають порядок виплати грошового забезпечення для різних категорій військовослужбовців, можуть призвести до коригування нарахувань для військовослужбовців ДПСУ. Це включає встановлення нових видів надбавок, премій та доплат для військовослужбовців, залучених до виконання специфічних завдань, або тих, хто проходить службу в зонах складних умов (наприклад гірські райони). Періодична індексація розміру посадових окладів, доплат і премій відповідно до рівня інфляції або змін у економічній ситуації країни також є частиною змін у законодавстві, що має прямий вплив на фінансову складову грошового забезпечення військових. У разі підвищення мінімальних зарплат або інших економічних умов держава може коригувати розміри додаткових виплат, що дозволяє підвищити рівень забезпечення військовослужбовців у відповідності до соціально-економічних стандартів. Законодавчі зміни часто мають на меті поліпшити

компенсацію військовослужбовців, що працюють в умовах підвищеного ризику, а також у зонах, де виконання службових обов'язків пов'язано з особливими умовами та труднощами. Додаткові виплати, що забезпечують стимулювання таких військовослужбовців, є важливою частиною політики соціальної підтримки, спрямованої на забезпечення ефективності і стабільності служби в складних умовах.

Висновок. Нормативно-правова база, що регулює виплату додаткових видів грошового забезпечення, є багатогранною і розгалуженою, включаючи закони, постанови Кабінету Міністрів України, накази Міністерства внутрішніх справ України та інші нормативні акти. Однак, в умовах швидких змін соціально-економічної ситуації країни, ці норми потребують оновлення, щоб чітко відображати нові виклики та умови служби, зокрема для військовослужбовців, які виконують завдання в умовах підвищеного ризику або в складних соціально-політичних ситуаціях. Враховуючи стратегічну важливість завдань, які виконують військовослужбовці ДПСУ, особливо в умовах війни, боротьби за незалежність та непорушність кордонів української держави, потрібно передбачити стабільне та достатнє фінансування для покриття всіх витрат на виплату додаткових видів грошового забезпечення. Це дозволить створити необхідні умови для ефективної служби прикордонників і забезпечити їм соціальні гарантії, що підвищать мотивацію до виконання складних завдань. Хоча грошове забезпечення є важливою складовою мотивації військовослужбовців, необхідно також приділяти увагу соціальним гарантіям, таким як медичне обслуговування, житлове забезпечення, освітні програми для військових та їхніх родин. Усі ці фактори створюють загальний рівень комфорту та соціальної стабільності, що є не менш важливим для виконання завдань, особливо в умовах високої напруги та ризику. Підсумовуючи слід зазначити, що, зважаючи на важливість фінансового та соціального забезпечення для військовослужбовців ДПСУ, необхідно проводити постійний моніторинг та вдосконалення чинного законодавства і механізмів нарахування виплат, щоб забезпечити військовим гідну оплату їхньої служби на благо держави.

Майбутні дослідження даної проблематики можуть зосереджуватися на аналізі ефективності нових ініціатив щодо грошових виплат та розробці методик для більш точного визначення розміру додаткових виплат залежно від конкретних умов служби. Важливим є також розгляд інтернаціональних практик щодо виплат військовослужбовцям у прикордонних службах, зокрема в країнах-членах НАТО.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про Державну прикордонну службу України : Закон України від 03.04.2003 № 661-IV : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15#Text> (дата звернення 03.01.2025)
2. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей : Закон України від 20.12.1991 № 2011-XII . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text> (дата звернення 03.01.2025).
3. Про надбавки до посадових окладів осіб, зайнятих на шифрувальній роботі: постанова Кабінету Міністрів України від 22.12.1995 № 1037 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1037-95-%D0%BF#Text> (дата звернення 05.01.2025)
4. Про затвердження Інструкції про порядок виплати грошового забезпечення військовослужбовцям Державної прикордонної служби України : Наказ М-ва внутр. справ України від 25.06.2018 № 558 . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0854-18#Text> (дата звернення 05.01.2025)
5. Про порядок обчислення вислуги років, призначення та виплати пенсій і грошової допомоги особам офіцерського складу, прапорщикам, мічманам, військовослужбовцям надстрокової служби та військової служби за контрактом, особам начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ, поліцейським, співробітникам Служби судової охорони та членам їхніх сімей : Постанова Каб. Міністрів України від 17.07.1992 № 393 : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393-92-п#Text> (дата звернення 05.01.2025).
6. Про грошове забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу та деяких інших осіб : Постанова Каб. Міністрів України від 30.08.2017 № 704 : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/704-2017-п#Text> (дата звернення 05.01.2025).
7. Про затвердження Порядку виплати грошового забезпечення сім'ям військовослужбовців, захоплених у полон або заручниками, а також інтернованих у нейтральних державах або безвісно відсутніх : Постанова Каб. Міністрів України від 30.11.2016 № 884 : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/884-2016-п#Text> (дата звернення 05.01.2025).